

i vylučování exponátů, lidí a myšlenek. Ačkoli se kniha zaměřuje na Československo, nabízí také podstatný vhled do sebe prezentace ostatních nástupnických států.

LUCIE DUŠKOVÁ, *Vytváření socialistické noci. Společnost, představy a každodennost v Československu 1945–1960, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2024, 309 s.*

Od nejstarších kultur slouží noc jako metafora a symbol. V moderní době byla sice noční činnost „normalizována“, průmyslová modernita si noc podmanila jakožto další příležitost pro pracovní a výrobní procesy. Rozvoj technologií a osvětlení pak noční město otevřel lidem jakožto prostor volného času a zábavy. Vždy nicméně noc znamenala příležitost i nebezpečí. Představovala zvláštní či svým způsobem mimoběžný čas s vlastními významy. Provázela rétoriku a obraznost nejrůznějších myšlenkových směrů a sociálních projektů, utopii a experimentů. A je také spojována se zločinem. Lucie Dušková, pracovníce Ústavu hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty UK ve své monografii, která vychází z její disertační práce, předkládá reflexi „socialistické noci“ v Československu v letech 1945–1960. Zaměřuje se nejen na noc v socialistické imaginaci, ale sleduje ji v rámci sociálních praxí a sdílených kulturních vzorců socialismu, který byl oficiálně dosažen v roce 1960. V knize se proto zabývá otázkou, jak se v tomto procesu utvářela nová – socialistická – noc, ať už v jejím symbolickém vnímání, tak v každodenním prožívání.

JAKUB ŠLOUF, „*Takový socialismus nechceme!*“ *Kultura protestu průmyslového dělnictva v českých zemích v letech 1945–1968, Praha: Akropolis – Ústav pro studium totalitních režimů, 2023, 475 s.*

Existovaly v období státního socialismu v Československu stávkové? Souhlasili tehdejší zaměstnanci průmyslu s vládní politikou? Byli dělníci úspěšní v prosazování svých mzdových a sociálních požadavků? A jakým způsobem jejich tlak ovlivňoval celkovou společenskou a politickou realitu? Tyto otázky si klade nová kniha Jakuba Šloufa, pracovníka Ústavu pro studium totalitních režimů, a přináší některé možná překvapivé odpovědi. Po celé sledované období se totiž odehrávalo značné množství stávek. Průmysloví dělníci sice patřili v rámci diktatury k privilegovaným a loajálním částem společnosti, přesto paradoxně byli zdaleka nejčastěji protestující společenskou skupinou. Mohli si totiž na rozdíl od jiných dovolit razantně prosazovat své zájmy. Tehdejší stávkové nebyly

odbojovými akty, ale extrémní formou kolektivního vyjednávání, která kompenzovala deficit nezávislých zastupitelských orgánů. Vycházely namnoze ze mzdových a sociálních otázek, ke svým cílům využívaly často nižší stupně odborových a stranických organizací a nezdávka se legitimizovaly vůči nadřazeným institucím užíváním socialistické ideologie. Doposud nejkompexnější zpracování dané problematiky je založeno na rozsáhlém archivním výzkumu.

MILAN ZNOJ, *České spory o liberalismus. Masaryk a Havel*, Praha: Karolinum, 2024, 211 s.

Kniha filozofa a politologa Milana Znoje analyzuje dva české spory o liberalismus, jejichž účastníky byli dva vůdčí čeští intelektuálové a politici – T. G. Masaryk a Václav Havel. Jejich spory jsou natolik časově vzdálené, že je otázka, zda v jednání a myšlení lze vůbec najít nějaké kontinuity. Kniha je proto spíše konceptuálním testem českého demokratického mýtu, který obě tyto postavy „filozofů na trně“ nahlíží v zákrytu. Autor nejprve představuje, jak Masaryk reformuloval klíčové koncepty české politické emancipace, jak při tom zúčtoval s dobovým liberalismem a požadoval jeho sociální a demokratickou proměnu. Poté se věnuje Václavu Havlovi, kdy se po pádu komunismu stala tématem jeho sporu omezenost transformačního neoliberalismu, který měl antidemokratické implikace. Autor argumentuje, že se v těchto odlišných sporech dostávala ke slovu liberální tradice, která měla své evropské souřadnice a dávala demokratický smysl české politické emancipaci. A lze se podle něj nadít, že tato liberální tradice má svou relevanci i v současnosti, kdy se objevují nová nebezpečí pro demokracii, především vlna antiliberálního, nacionalistického a konzervativního, která se kolem zvedá.